

Příspěvek ke studiu o ukončení jeskyně Pekárny v jižní části Moravského krasu.

Ladislav Slezák:

Závalové ukončení jeskyně Pekárny je nejen předmětem řady spekulací, ale i místem, kde se speleologové pokusili o jeho překonání. Modelovaný a kompaktní strop jeskyně se asi po šedesáti metrech od vchodu náhle prudce zvedá vzhůru. K němu se přimyká hrubě balvanitá část závrtového kužele. Kužel se jeví poměrně stabilizovaně, díky výplni mezer mezi balvany, která je tvořena hlínami a rezavými jíly typu červenic. Ucpávka je natolik kompaktní, že zabraňuje vzduchové cirkulaci mezi jeskyní a povrchem, přes to, že jde jen o několik metrů.

Průběh a konfigurace přístupné části jeskyně Pekárny nás vedly k telegnostickému experimentu (L. Slezák, R. Cendelín) v září 1998. Výsledkem bylo schéma předpokládaného pokračování systému k Mokré. Komplikace v měření se projeví již bezprostředně v prostoru ploché deprese za ukončením jeskyně. Ukázalo se totiž, že koncový zával jeskyně nepředstavuje prosté prolomení stropu slabého nadloží, ale je patrně výsledkem několika jevů, které do procesu závalu zasáhly postupně, po čas geomorfologických změn v území.

Abychom byli schopni provést spolehlivou korelaci mezi jeskyní a povrchem, byla provedena měření pomocí radiomajáku (Ondrouch – Ondrouchová 2007) a v depresi nad koncem jeskyně byly stabilizovány dva body. Bod č. 1 představuje průmět hrany koncového závalu v podélné ose jeskyně, bod č. 2 je průmětem ukončení průkopu západní, tzv. „Prixovy chodbičky“. Obě lokality jsou od sebe vzdáleny pouhých 6 m, při čemž suťový materiál se projevuje odlišně.

Prixova chodbička, na rozdíl od průkopu (bod 1.) v podélné ose jeskyně, byla ukončena v labilních sutiích, které postrádají výplně. Přesto ani nad tímto místem nebyla k povrchu pozorována vzduchová cirkulace. Habitus sutí je ostrohranný, materiál obsahuje proplachy hnědavých hlín. Z posouzení materiálu závalu v celém profilu jeskyně se jeví, že východní část závalu, tj. od Kamenného žlíbku, je patrně geneticky starší, než zával při západní části (bod 2.).

Návazná studia jsme prováděli již na povrchu terénu, jednak na ploše deprese a jejích okrajů, jednak směrem předpokládaného dalšího průběhu jeskynního systému. Stabilizačními prvky byly okraje pevných skalních výchozů (skalek) po okraji deprese, která ve svém nejnižším místě nese stopy lidské činnosti v podobě zaniklé selské vápenice.

V tomto místě depresi přetíná významná linie tektonického oslabení vápencového masivu (kliváž 30°, SSV – JJZ) a depresi tak tímto směrem otevírá hrdlem širokým 15 m do svahu Kamenného žlíbku v nadm. výšce kolem 370 m. Toto hrdlo je oboustranně lemováno výraznými skalkami, jejichž tektonické prvky jsou totožné ve směru SSV – JJZ.

V tomto hrdle bylo provedeno telegnostické měření. Anomálie vyznačují, že ze strany Kamenného žlíbku je do hlavního průběhu jeskyně Pekárny skalní průlom (soutěska, nebo zřícená část jeskyně), jejíž skalní práh odpovídá již uvedené nadmořské výšce 370 m. Při tomto zjištění vyvstává již tolikrát diskutovaná a stále nezodpovězená otázka, byla-li jeskyně Pekárna vývěrem či ponorem neznámého toku.

V kontextu vývoje celého území Moravského krasu mezi paleogénem a neogénem se otázka funkce vývěru (směru odvodňování od jihu k severu), tedy proti spádování toků k hlavním erozním bázím vázaným na miocénní pánve poněkud vymyká. Pro lokální erozní bázi by se mohlo najít odůvodnění až v pleistocénu, což je těžko obhajitelné vzhledem k nálezům krasových jevů ve velkolomech jeskyně Mokerské.

Velkou neznámou je dosud neobjasněný původ fluviální výplně jeskyně Pekárny. Mají šterkopísky původ v rozpadlých Myslejovických kulmských slepencích, transportovaných Hostěnickými vodami přes Hostěnické údolí a Kamenný žlíbek, nebo vodami Říčky? Nebo jde dokonce o směsný sediment s Othnangskými šterky z Ochozské deprese? Tam je též jejich horní úroveň překryta Bádenskými tégly při nadm. výšce kolem 370 m. Rozluštění nám snad přinesou sedimentologové.

Diskuse o směru proudění vod v Pekárně a tedy její případné remodelaci v období pleistocénu, či vrcholného miocénu by po našem zjištění mohla vzít v potaz i variantu vlomení Hostěnického potoka do systému Pekárny v období přehlubování dolní části Kamenného žlíbku. Část systému Pekárny se tak mohla stát, na přechodnou dobu, než se definitivně vyřítí kužel ze žlíbku k Říčce, výtokem Hostěnického potoka.

Detailní uložení fluviálních sedimentů v Pekárně neznáme. Známe jen sporadicky jejich mocnost z ověřovacích sond (celkem 2) Martina Kříže, případně jejich relikty z archeologických sondáží v předportáli jeskyně, prováděných B. Klímou v r. 1961.

Telegnostická detekce potvrdila další průběh jeskyně Pekárny za hranicemi koncového závalu. Charakter rozdílných typů a složení materiálů závalu je velice povzbuzující v perspektivách prací možných k dalším objevům.

Po dohodě s geologem Správy ChKO Moravský kras Ant. Tůmou jsme iniciovali (s příslibem jeho spolupráce) možnost provedení prospektorské vrtby v pásmu telegnostické anomálie v dostatečné vzdálenosti od koncového závalu, s cílem ověření existence možných volných jeskynních prostor. Realizace vrtby (maloprofil) do maximální hloubky 30 – 40 m by mohla proběhnout v r. 2016.

Jedním z dalších překvapení, které nám Pekárna poskytla bylo telegnostické profilování nad známou částí jeskyně. Potřebovali jsme si ověřit věrohodnost našeho obrysového plánu ve srovnání se známou mapou jeskyně. Jako podklad jsme použili plány jeskyně, zhotovené M. Křížem (1906), K. Feitlem (1920) aj. Himmelem (1966). Do společné projekce jsme pak vynesli náš obrysový plán jeskyně, pořízený z povrchu planiny nad jeskyní. Uvedené mapy se vcelku shodovaly co do obrysů, délky i šířky a zapadaly do plochy naší telegnostické mapy. Přes to se objevila jedna velká odchylka!

Náš profil přesahuje západní stěnu jeskyně v úseku od vchodu až po začátek suťoviska pod komíny. Největší zachycené rozšíření profilu jeskyně, 18 m, je ve vzdálenosti 16 m od vchodu jeskyně za západní stěnou. Východní stěna příčného profilu vedeného v této vzdálenosti se za půdorys vychyluje v maximum oblouku o 8,5 m.

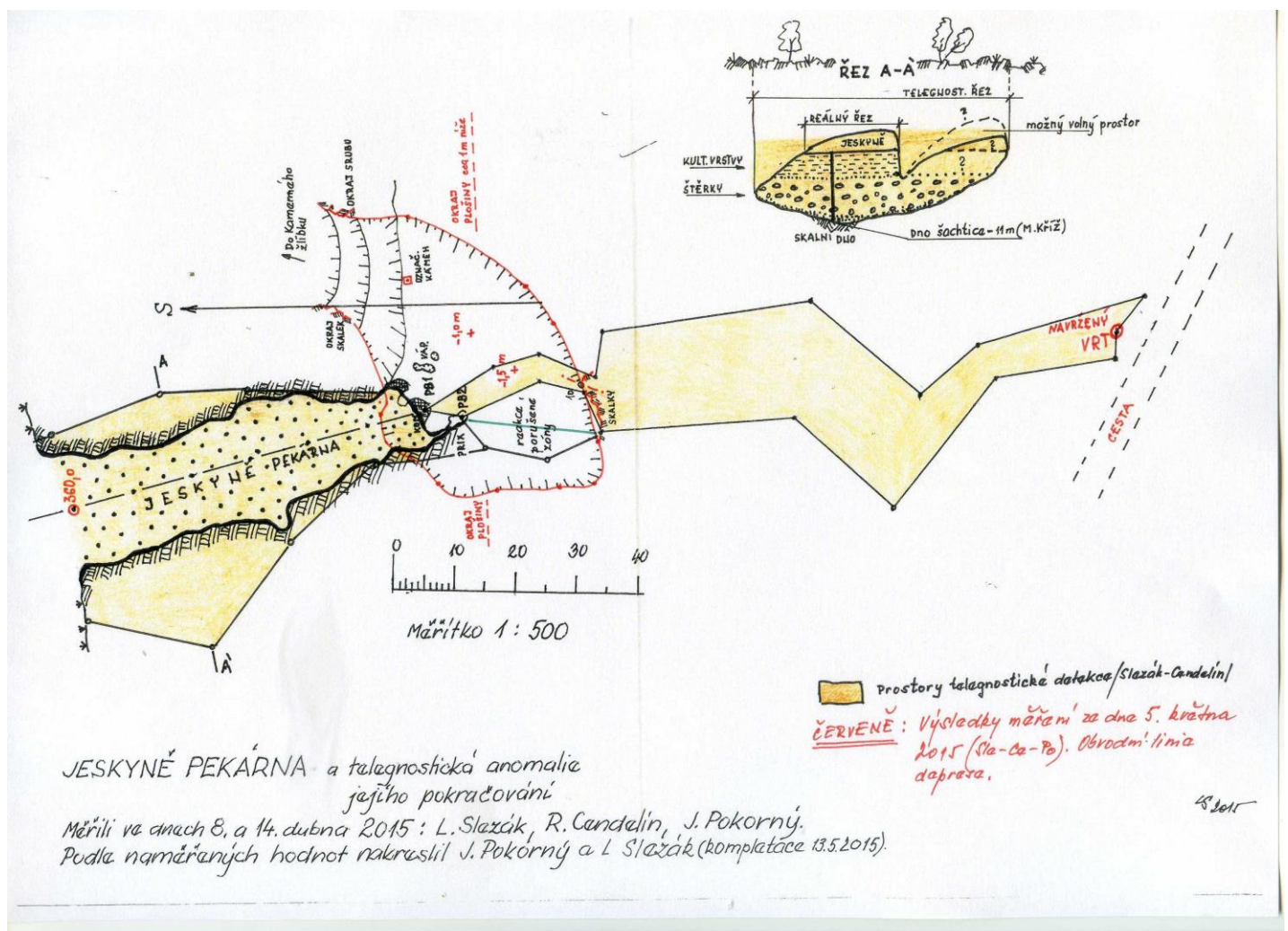
Telegnosticky vymapovaná anomálie zde představuje maximální šířku dutiny (od stěny ke stěně) ukrytou pod dnem dnes známého průběhu jeskyně. Tato skutečnost si vyžaduje ověření georadarem, který je schopen určit prostředí neznámé prostory a hlavně její absolutní hloubku.

Pokud by se prokázalo, že prostora skutečně existuje, pak by šlo patrně o objev nesmírného významu jak z pohledu speleogenetického, tak archeologického zvláště. Pokud by neznámé prostory skýtaly obdobné archeologické podmínky, jaké byly (a ještě jsou) v jeskyni Pekárně, včetně volného prostoru nad hladinou sedimentů (?), pak by mohlo jít vskutku o „objev století“. Tak uvidíme, co přinese budoucnost!

Použitá literatura:

- Szombathy J. (1880) Über Ausgrabungen in den Mährischen Höhlen im Jahre 1880. (In: Sitzungsbericht der k. k. Akademie der Wiss., Mathe.-Naturwiss. Classe, Band 82, heft 5.
- Wankel J. (1880) Prehistorische Funde in die Pekárna Höhle in Mähren. (In: Mittheilungen der Anthropol. Gessel., 10. Wien)
- Kříž M. (1890). Kůlna a Kostelík, dvě jeskyně v útvaru devonských vápenců na Moravě.
- Kříž M. (1891) Die Höhle Kostelík in Mokrý-Walde nebst den übrigen Grotten des Hadecker Thales. (In: Jahrbuch des k.k. geol. Reichsanstalt, Band 41.)
- Absolon K. – Czižek R. (1925) Paleolitický význam jeskyně Pekárny na Moravě. Zpráva první. Časopis MZM XXV: 1 – 58.
- Absolon K. – Czižek R. (1926) Paleolitický výzkum jesk. Pekárny na Moravě. Zpráva druhá. Časopis MZM XXVI: 112 – 208.
- Absolon K. – Czižek R. (1929 – 1930) Dtto, zpráva třetí. Čas. MZM 479 – 532.

- Klíma B. (1958) Význam archeologických výkopů v jeskyních jižní části Mor. krasu pro kvarterní geologii. Antropozoikum. 8.
- Klíma B. (1963) Grabung vor dem Eingang in die Höhle Pekárna. Přehled výzkumů AÚ ČSAV 1963.
- Pokorný J. (1998) Výzkumy v jeskyni Pekárně. (Pohled do historie výzkumů). Sborník „Speleoforum“, ročenka č. 17. Vyd. ČSS.
- Slezák L. (1999) Příspěvek k dalšímu možnému pokračování jeskyně Pekárny v jižní části Moravského krasu. Časop. „Speleo“, č. 28 str. 23 – 26, vydavatel ČSS.

Autor: Ladislav Slezák

Zrcadlí server:

www.SPELEOZHADY.cz